

Fer de mestre

Sobre les incerteses d'un ofici complex

"Allò que és «normal» és que la persona que es construeix enfront de nosaltres no es deixi portar, o fins i tot se'ns oposi, de vegades, simplement, per recordar-nos que no és un objecte en construcció sinó un subjecte que es construeix.

Philippe Meirieu¹

Teaching is an art!

Les cinc de la tarda. Una altra jornada escolar ha acabat. Entrava a l'edifici a dos quarts de nou del matí. He donat els infants a les famílies i els he acomiadat amb l'habitual "adéu, fins demà!". M'he tret la bata, he endreçat la taula i he agafat uns exercicis per corregir a casa i el "pendrive" on faré uns retocs a la programació setmanal.

Com cada dia, abans de marxar, pujo a saludar l'Isabel, la senyora de la neteja que tot just comença la seva feina. La trobo a l'aula d'anglès. Li he de comentar una cosa sobre els fulls de les pintures que s'estan assecant a l'aula. Xerrem una estoneta sobre banalitats diverses i en un moment donat em diu, veient la meva cara de cansament, "un dia dur, oi? **M'estimo mil vegades més fregar tota l'escola de genolls, si convé, que fer de mestre**". Ric. Ho diu sincerament. Ho sé perquè no és el primer cop que en parlem. I acaba la conversa pontificant "teaching is an art!", així en anglès.

De camí a casa, el meu pensament, en un vaivé incessant, recorda la Renée de "l'elegància de l'eriçó", l'Anna Karénina de Tolstói i la Florence Nightingale², la dama del fanalet.

L'anècdota ens serveix per introduir les reflexions sobre què significa fer de mestre avui. Entre les persones que no són del nostre gremi, **hi ha la creença, força estesa, que es tracta d'un ofici que ve de lluny**, un ofici carregat de tradició, immutable, on el mestre o la mestra és la persona que posseeix uns sabers que transmet a uns infants que volen aprendre, àvids de coneixements, d'uns coneixements que els han de permetre integrar-se, més endavant, amb èxit en la societat. No és exactament així perquè resulta que el món canvia —i

en les darreres dècades de forma vertiginosa— i, per tant, tot allò que hem de transmetre també ha canviat. Hi han nous coneixements, noves tècniques pedagògiques i nous mitjans tecnològics que ens obliguen, als mestres, a adaptar-nos als temps que corren, a mimetitzar-nos, abans que ningú, en un constant procés de canvi. Hi ha molts factors que ens estan influïent de forma profunda i ens obliguen a estar amatents i en continua adaptació, com camaleons.

Però els quatre factors, al meu entendre, que estan modificant més el nostre rol, actualment, són:

Les tecnologies. El saber ja no es troba només dins les parets del centre educatiu, amb un mestre i uns llibres de text. Els infants accedeixen al saber a través d'internet, els grups classe elaboren blocs que comparteixen amb altres escoles, es potencia que sigui l'alumnat qui tingui la capacitat de buscar les informacions allà on es generen. **El mestre ha deixat de ser la persona que sap i ha esdevingut la persona que ajuda a trobar la informació, la persona que acompanya, la persona que guia, que tutela, el mestre és qui va de la mà, aprenent també, constantment.**

En segon lloc, **els canvis continus de normatives**, de lleis, de conceptes imprescindibles que cal ensenyar, d'avaluacions diagnòstiques, d'unitats didàctiques, d'horaris estrambòtics i calendaris impossibles de conèixer en començar el curs, d'una acceleració social, general, que impedeix sovint el repòs, el temps d'espera que ens cal per comprendre què estem fent. A això li hem d'afegir el distanciament, **la rasa que separa els mestres de trinxera, els que estan a l'aula, davant dels infants, dels "dadors de consells"** instal·lats en la jerarquia pedagògico-administrativa, capaços de dir blanc i negre alhora.

En tercer lloc, **les condicions socials de l'alumnat.** Les darreres onades immigratòries ens han posat davant d'un alumnat variat, multilingüe, multicultural, amb problemàtiques particulars. Als instituts, de vegades les tensions i els conflictes precisen d'actuacions delicades, de mediacions amb els joves i els seus familiars.

Finalment, la **crisi econòmica i la manca de mitjans** ens obliga a esprémer-nos el magí per trobar els recursos mínims. **Costa somiar amb l'excel·lència quan les dotacions són minses, quan aconseguir una pissarra digital, per exemple, esdevé gairebé una utopia.**

A tot això li hem de sumar l'evident dualitat social d'un país que es mou entre la tradició i la modernitat, entre allò que és singular i la globalització, un país que desconeix qui era Gertrude Stein però que està al cas de l'afer del futbolista amb la cantant.

I aquesta societat que evoluciona i canvia a ritme frenètic ens té al capdavant, anticipant els canvis, educant els ciutadans del segle XXI, com a homes i dones compromesos amb l'educació, compromesos cent per cent. Som mestres, sí, però com diria Chomsky, també som persones. Amb les nostres diferències, amb les limitacions i virtuts que ens fan singulars i diferents però compartint trets, anhels i desigs. Les nostres particularitats, allò que ens fa ser com som o com hauríem de ser, el nostre perfil, el nostre estil de vida, les nostres característiques comunes són moltes. Cinc de les més compartides són les que assenyalen a continuació.

Som competents quan treballem en equip

És la única manera de combatre les dificultats diàries, els maldecaps que ens provoca una mirada que té nom i cognoms. Sols no anem enlloc, necessitem els companys. La tasca d'educar ha de ser compartida, és de tothom i és complexa. Un mestre no pot ser tècnic informàtic, psicòleg i assistent social, tot alhora. Ens calen altres especialistes que treballin amb nosaltres, colze amb colze. **Necessitem un gest tan senzill però tan poc habitual com és obrir la porta de l'aula perquè entrin els altres companys a veure com treballem** i ens puguin aconsellar, per exemple, com millorar la nostra empatia, com atendre les diferències o com disposar de manera més eficient les taules dels infants.

Ens formem contínuament

El nostre és un ofici que es va modelant amb el temps. **Quan acabem els estudis tenim moltíssima il·lusió però, potser, estem mancats de recursos, de**

l'experiència necessària per relativitzar i per fer front a determinades situacions.

És normal, d'altra banda. Altres professionals quan entren al món del treball potser estan ben preparats per desenvolupar allò pel que s'han format (pensem en un arquitecte, un economista, un electricista, etc.) En canvi, l'ofici de mestre sempre és un ofici nou. No n'hi ha prou amb allò que aprenem a la facultat i amb els pocs mesos de pràctiques. Ens cal un anar i venir incessant entre la pràctica i la teoria, entre l'experiència i els coneixements fonamentals. En el nostre habitual esdevenir hem de trobar espais per a la reflexió, per analitzar la pròpia docència.

Som responsables de la nostra llibertat intel·lectual

Hem de tenir llibertat, capacitat i possibilitat de fer bé la nostra feina, d'exercir-la amb rigor i de practicar-la amb estimació. Hem de dominar l'assignatura i saber quina és la millor didàctica perquè els infants l'entenguin i assimilin els conceptes. Hem de saber quins coneixements estem transmetent, què ha de saber un infant a determinada edat, com controlar la classe, conèixer l'escola i el barri on treballem, el sistema educatiu, els reptes de futur i de país.

Som professionals amb vocació

Coneixem les teories psicològiques que diuen com aprèn un infant i tenim els mètodes didàctics per ensenyar de la millor manera. Podria semblar evident que amb un mestre competent i ben preparat, un mestre professional, n'hi hauria prou. Si fa no fa com el metge que aplica el procediment correcte al seu pacient i n'espera la curació. Però en el nostre cas no és així perquè **el nostre objectiu és organitzar el treball de l'infant, posar al seu abast els mitjans perquè aprengui i acompanyar-lo mentre esperem el moment exacte en el que l'alumne aprèn.** I pel camí ens trobarem amb respostes i comportaments que requeriran de nosaltres paciència, enginy, mà esquerra i capacitat per fer algun que altre malabarisme. El repte sempre hi és present i és el que fa que aquesta feina sigui diferent. Necessitem una implicació emocional, necessitem de la vocació, la passió, l'estimació per l'educació. És la base per al nostre bon desenvolupament com a mestres. Quan s'estima el que es fa, es fa bé.

Tenim sentit de l'humor i riem sovint

Fer de mestre és un ofici seriós però cal saber relativitzar certes situacions que es produeixen a l'aula, a la sala de mestres i en les reunions amb els pares. Cal ser capaços de prendre distància i no dramatitzar. Els nens són nens, pensen com a nens i actuen com a nens. **Una escola que riu és una escola sana.**

Fer de mestre, un estil de vida és el títol triat per al monogràfic que tens a les mans. Creiem que s'escau a moltes de les persones que viuen la seva feina amb entusiasme i dedicació. L'hem intitulat així perquè sabem que la nostra feina no s'acaba mai. Durant tot l'any, hem d'acompanyar els alumnes, fer reunions amb els pares i les mares, dedicar temps a corregir els exercicis, programar les classes —quantas tardes de diumenge!—, formar-nos, atendre els alumnes nouvinguts, conèixer les instruccions que canvien cada any, entendre'ns amb els companys, els equips d'assessorament psicopedàgogic, l'inspector, etc.

En aquests moments hi ha un decalatge gran entre el que la societat espera de nosaltres i la imatge que tenim. **Sabem que el prestigi d'altres temps no passa pel millor moment i la imatge del mestre s'ha degradat considerablement.** Per això cal repensar la nostra feina, saber què espera la societat de nosaltres, fer-nos entendre, fer comprendre que, com deia Kant, l'educació és allò que fa que un home arribi a ser un home, explicar a tothom la importància que té per al futur uns mestres contents, preparats.. Depèn de nosaltres.

Jaume Centelles

NOTES

1. MEIRIEU, P. (1998) *Frankenstein educador*. Barcelona. Laertes
2. Florence Nightingale "la dama del fanalet" va ser una dona anglesa que va participar a la rera guarda de la guerra de Crimea i va fundar la primera escola d'infermeria. Es diu d'ella que tenia una vocació incansable que la duia a passejar entre els malalts, cada nit, acompanyada d'un llum de petroli.

RESUM DEL CONTINGUT

En aquest article fem una repassada a alguns dels dubtes, les acrobàcies i les urgències que, com a mestres i persones compromeses amb l'escola i el país, ens preocupen actualment. En la segona part intentem definir alguns dels desigs i les

maneres d'entendre la nostra professió que són comunes i compartides pels mestres que estan a l'aula davant dels vint-i-cinc alumnes, cada dia.

PARAULES CLAU

Ofici, vocació, treball en equip, formació, responsabilitat, sentit de l'humor, llibertat intel·lectual, societat.